

Medicinsk expertis bör kvalitetssäkra förskolan!

Dagligen kommer rapporter om hur förskolebarn har det. Larmrapporter om överfyllda barngrupper, ökad stress och utslitna personal duggar tätt. Barnen stressas i de stora barngrupperna på grund av ökad konkurrens, ökad ljudnivå, mindre yta per barn, avsaknad av lugn vrå och minskade vuxenkontakter. Stresssymptomen kan vara magont, huvudvärk och tinnitus.

Aktuell forskning har kunnat påvisa att barntillsynen blir mätbart sämre med barngrupper på över 18 barn. Barnen blir mer ledsna och aggressiva och verksamheten blir mer auktoritär och tappar i barncentrering. En mer auktoritär pedagogik kan leda till att barnen inte samarbetar eller leker med varandra. Små barn klarar inte av så många relationer som det blir i en större grupp varför en utökning av personalen till och med kan vara ett sämre alternativ. Barnen behöver kontinuitet.

Andra effekter av de stora barngrupperna är också att barnens säkerhet inte kan garanteras. En hel del aktiviteter måste ställas in på grund av för stora barngrupper, alternativt tvingas barn som inte är mogna för vissa aktiviteter att följa med eftersom det inte finns tillräckligt med personal. Här blir barnen en oskyldig bricka i spelet och drabbas orättvist. En annan effekt av de stora barngrupperna är att de genererar ökade sjukskrivningar för barnen, vilket innebär ökad sjukvårdskonsumtion och ökat antal föräldralediga dagar för vård av sjukt barn. Detta innebär alltså ökade sjukvårdskostnader samt ökade statliga kostnader i form av utbetald ersättning från Försäkringskassan och drabbar även föräldrarnas arbetsgivare. Socialstyrelsen presenterade nyligen en rapport om antibiotikaföreskrivningen i landet. Det har skett en kraftig ökning i Skåne som har 52 % högre föreskrivning än Jämtland. En av förklaringarna kan, enligt Socialstyrelsen, vara de stora barngrupperna inom förskolan. Stora barngrupper inom förskolan tenderar också att negativt påverka barnens matvanor genom att de inte får i sig tillräckligt med näring. Detta beror, enligt Uppsalaforskaren Hanna Sepp, på kommunernas besparingsiver med slopad frukost på flera håll samt att stora barngrupper hindrar barnen från att äta i lugn och ro. Barnen blir griniga och trötta vilket inte skapar någon bra arbetsmiljö. Sepps studie visar att endast barn som äter frukost både hemma och på förskolan får i sig tillräckligt med mat.

Förskolechefer har i enkäter uppgett att de inte kan följa lpfö98 (läroplanen för förskolan) med dagens stora grupper. Personalen har en mycket pressad situation med långtidssjukskrivningar och flykt från yrket som följd. Detta påverkar statens, kommunernas och landstingens ekonomi negativt. Kontinuiteten för barnen går också förlorad. Andra negativa konsekvenser blir att barn som är i behov av mer stöd och hjälp inte blir sedda i tid vilket leder till en ännu tyngre situation för grundskolan och i vissa fall även för sjukvården. Detta märks bland annat inom barn- och ungdomspsykiatri som på grund av nedskärningar inom kommunerna fått ta emot allt fler barn som mår dåligt.

I en rapport som gavs ut av Skolverket förra sommaren och som heter "Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola – en kunskapsöversikt". Maj Asplund Carlsson (filosofie doktor i barnlitteratur och universitetslektor i pedagogik), Gunni Kärrby och Ingrid Pramling Samuelsson (bägge professorer i pedagogik) konstaterar att optimal pedagogisk kvalitet kan uppnås först om barngruppernas storlek för barn 4-5 år är 13-15 st. För de mindre barnen och för barn med särskilda behov krävs än mindre grupper. I rapporten står att "förutsättningarna för barn som är under 4 år och barn i behov av särskilt stöd är sämre än för andra barn då verksamheter bedrivs i stora grupper även om personaltätheten är hög. För de minsta barnen är det identitetsutvecklingen och språkutvecklingen som är så viktig för senare års lärande som tar mest skada. För många barn i behov av särskilt stöd krävs numera ofta en diagnos för att de skall få hjälp och stöd. I en mindre grupp hade det kanske aldrig uppstått något behov av att diagnostisera dessa barn." Ska det vara nödvändigt att leta neuropsykiatriska diagnoser på barnen för att åstadkomma mer resurser till förskolan och möjliggöra rimligt stora barngrupper? Vi anser att man i stället bör arbeta fram riktlinjer för hur stora olika barngrupper får vara och hur sammansättningen inom grupperna bör se ut och att detta bör ske i samråd med medicinsk expertis. Personalbemanningen får därefter anpassas efter behovet såtillvida att vissa barngrupper kanske behöver mer personal än andra. Detta är oundvikligt för att skollag och läroplan skall kunna följas.

Anders Alkewall och Agneta Gulz

Företrädare för Barnverket Skåne

(Rikstäckande organisation som verkar för barn i förskola, skola och på fritiden www.barnverket.nu)

Anders Alkewall är till professionen ekonom med bakgrund bl.a. som controller inom psykiatri i Malmö under åren 1997-2001, för närvarande centralekonom på Universitetssjukhuset MAS i Malmö.

Agneta Gulz är fil dr i kognitionsforskning vid Lunds universitet och forskar bland annat om lärande- och kunskapsprocesser hos unga